

การพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง (A Development of Perspective Transformation Process of Abused Thai Women in Intimate Relationships)

พีรเทพ รุ่งคุณากร*
ชิดชงค์ นันทนาเนตร**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครอง (2) พัฒนานวัตกรรมกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง และ (3) ศึกษาผลของนวัตกรรมที่สร้างขึ้นต่อทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง กลุ่มทดลองเป็นสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครองมาพักพิง ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาทินัดดามาตุ จำนวน 8 คน สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมทดลองนวัตกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยมีข้อค้นพบ ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครองเป็นกระบวนการ 4 ระยะเวลา ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1-สั่งสมความเครียด ระยะเวลาที่ 2-แสวงหาความช่วยเหลือ ระยะเวลาที่ 3-ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา และระยะเวลาที่ 4 -ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ความเสมอภาคหญิง-ชาย และใช้เป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ 2 ปัจจัย คือ การเสวนาในกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน และการพิจารณาใคร่ครวญในประเด็นเพศภาวะ

2. นวัตกรรมกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง ได้แก่ “วิธีการจัดการศึกษาแบบเยียวยาจิตใจ” ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1-การสร้างสัมพันธภาพเชิงจิตรักษาและผ่อนคลายความเครียด ขั้นที่ 2-การศึกษาพิจารณาในตนเองทำความเข้าใจชีวิตและความคิดความเชื่อ และขั้นที่ 3-การลงมือวางแผน แก้ปัญหา และพัฒนาตน ดำเนินการโดยผู้นำกลุ่ม 1 คน ที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดี จัดเป็นโปรแกรมการเสวนากลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน จำนวน 6 ครั้งๆ ละ 9 ชั่วโมง รวม 54 ชั่วโมง

* นักศึกษาลัทธิสุทธธรรมบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาด้านจิตวิทยาและการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาด้านจิตวิทยาและการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีผลต่อทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีไทยที่ถูกกระทำความรุนแรงจากคู่ครอง โดยหลังการทดลอง สตรีมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตเพิ่มมากกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 34.74 และ 29.89 ตามลำดับ พร้อมกันนี้ สตรีเกิดการพัฒนาตนเองอย่างเด่นชัดในคุณค่าแห่งตน บทบาทความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกับผู้อื่น และการเพิ่มพูนทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น

คำสำคัญ: การปรับเปลี่ยนทัศนคติ/ สตรีไทยที่ถูกกระทำความรุนแรง

Abstract

The study was (1) to investigate perspective transformation process of the ex -battered Thai wives, (2) to develop a perspective transformational innovation for abused Thai women in intimate relationships and (3) to study effects of the innovation on the women's attitude of gender equality and life skills. The experimental group was 8 abused women in the emergency home of Association for the Promotion of the Status of Women under the Royal Patronage of HRH Princess Soamsawali, voluntarily participated in experimentation of the innovation. The qualitative and quantitative data were collected by various methods and instruments. The qualitative data were analyzed by content analysis with triangulation and the quantitative data were analyzed by basic statistical analysis; frequency, percentages, mean and standard deviation. Research findings were as follows:

1. The perspective transformation process of the ex -battered Thai wives had 4 stages; stage 1-milling around with traumatic stress disorder, stage 2-seeking for some helps, stage 3-finding understand of their trouble situations and stage 4 -raising proper attitude of gender equality and practicing in daily life. There are 2 key supportive factors for their gender equality attitude's change; the dialogue in their peer support group and self-reflection on gender issues.

2. The perspective transformational innovation for abused Thai women in intimate relationships was "Therapeutic Education Praxis: TEP method" that was developed by the researcher and composed 3 main steps; step 1-Therapeutic relationship and tension relief (T), step 2-Education as critical self-reflection (E) and step 3- Praxis for plan, problem solving and personal growth (P). This method was used by a well-trained group leader who facilitated 6 nine hours meetings for a 54 hours-peer support group dialogue program.

3. The innovation affected on the women's attitude of gender equality and life skills. The post -test mean score of women's attitude and the life skills were higher than the pre-test mean scores at 34.75% and 29.90% orderly, while the women outstandingly developed themselves for more self-esteem, equality in relationships and necessary skills for living.

Key words: Perspective Transformation/ Abused Thai Women

บทนำ

ความรุนแรงจากคู่ครองเป็นภัยใกล้ตัวของสตรี และเป็นปัญหาวิกฤติของสังคม ที่ขยายวงกว้างระดับโลก (จรี วิจิตรวาทการ, 2551; Ajila, 2011) หลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยมีสถิติที่สตรีถูกสามีและชายคนรักทำร้ายทางร่างกายและทางเพศอย่างรุนแรง เพิ่มมากขึ้นทวีคูณตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ไม่นับรวมสตรีที่ปกปิดตนเองหรือยังตกอยู่ในวังวนความรุนแรงนี้อย่างยากจะถอนตัว (มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2552) ความรุนแรงของคู่ครองต่อสตรีจึงเป็นปัญหาเรื้อรังขนาดใหญ่ของโลกและสังคมไทย (มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2552; สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2551; ECCV, 2013) ความรุนแรงนี้มีที่มาจากหลายสาเหตุ แต่สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งเกิดจากมายาคติ (Myth) ของสังคมในการให้อำนาจชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) และหญิงด้อยกว่าชาย หากสมาชิกในสังคม ทั้งชายและหญิงยอมรับหรือคล้อยตามไปโดยปราศจากการตระหนักรู้ ย่อมถูกหล่อหลอมโลกทัศน์ หรือความคิดความเชื่อให้มีมุมมองและการปฏิบัติตนต่อกันในบทบาทและความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมทางเพศ และทำให้ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีทุกลักษณะยากจะยุติ (นาถฤดี เด่นดวง, 2555; อวยพรเชื่อนแก้ว, 2555; คณะกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ, 2553; จะเด็จ ชาวนวนิวโล, 2553; National Institute of Public Cooperation and Child Development, 2009; Salonen, 2008; United Nations General Assembly, 2006)

สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ผู้นั้นมีแนวคิดและแนวปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Perspective Transformation) ต่อสิ่งที่ป็นอคติและความคิดความเชื่อที่ไม่เหมาะสม โดย ดร. Jack D. Mezirow ศาสตราจารย์ด้านการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกาได้คิดค้นและเผยแพร่มาตั้งแต่ปีค.ศ. 1978 ซึ่งต่อมาเขาได้พัฒนาเป็น

“ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์” (Transformative Learning Theory) และ “วิธีการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไท” (Emancipatory Education) (ชิตชงศ์ นันทนาเนตร, 2547; 2548; 2549) โดย Mezirow (2006: 24-38) ได้เสนอให้นักการศึกษาผู้ใหญ่จัดกลุ่มเสวนา (Rational / Critical Discourse) ที่จะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) และให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้พิจารณาใคร่ครวญชีวิตตนเอง และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนผู้ม่มีประเด็นปัญหาร่วมกัน ด้วยวิธี “การวิพากษ์อดีต” (Critical Reflection) และ “การย้อนคิดพิจารณาในความคิดความเชื่อเดิมของตนเอง” (Self-Critical reflection) เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในสภาพการณ์ที่ตนประสบ ในสังคมวัฒนธรรมที่ตนดำรงอยู่ และในแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตนยึดถือ เมื่อพบกรอบความคิดที่ไม่เหมาะสม จึงปรับเปลี่ยนมุมมองหรือกรอบความคิดนั้นใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และใช้ชี้นำการนึกคิดตัดสินใจ การกระทำ และการดำเนินชีวิต การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เช่นนี้ยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาความคิดวิจารณ์ญาณหรือความมีเหตุผล การยกระดับสติสัมปชัญญะ (Consciousness Raising) การปรับกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะในความเป็นไท (Emancipation) ที่ลึกซึ้งในตน ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในการพัฒนามนุษย์และสังคม (O’Sullivan, 2003)

ตลอดกว่าสามทศวรรษ แนวคิดทฤษฎีและการจัดการศึกษาของ Mezirowได้รับการยอมรับและเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก (Coad, 2006) ผู้วิจัยเป็นผู้สนใจและศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และวิธีการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทในระดับปริญญาเอก และเมื่อได้สำรวจเอกสารของเมทีนี พงษ์เวช (2544) วิลาสินี พนานนครทรัพย์ (2544) กิติพัฒน์ นนทบุรีมธุล (2546) นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ (2546) สามจันทร์ ประดับมุข (2546) สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกิจการสตรีและ

สถาบันครอบครัว และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2551) บุญเสริม หุตะแพทย์และคณะ (2552) บุนหา ตโนภาส (2552) สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2552) Coombes (2006) White (2001) Brooks (2000) และ (Brown, 1997) เป็นต้น ซึ่งเสนอว่า บุคคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องช่วยสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครองให้มีมุมมองที่เปิดกว้างมากขึ้นในประเด็นเพศภาวะ นอกเหนือไปจากการสงเคราะห์สิทธิ ปัจจัยครองชีพ การศึกษาระยะสั้น หรือการฝึกหัดอาชีพที่นิยมทำกันอยู่แล้ว เรื่องนี้จึงเป็นประเด็นของการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในการพัฒนาสตรีให้มีบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายที่เสมอภาคกัน ทั้งนี้ การจะช่วยให้สตรีกลุ่มเฉพาะนี้เกิดการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และพัฒนาตนเองต่อไปได้ จำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติที่เหมาะสม (Cranton, 2006a:123-139; 2006b: 5-13; 2006c) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสบการณ์การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครอง นำมาพัฒนาวัตกรรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง และทดลองใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษาผลต่อทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีด้วย โดยตั้งคำถามการวิจัย 3 ข้อ คือ (1) การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครองเป็นอย่างไร? (2) นวัตกรรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครองควรเป็นอย่างไร? และ (3) นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีผลต่อทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครองอย่างไร?

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครอง

2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง

3. เพื่อศึกษาผลของนวัตกรรมที่สร้างขึ้นต่อทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 2 หัวข้อ ได้แก่

1.1 การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ และการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไปตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. Jack D. Mezirow

1.2 แนวคิดสตรีศึกษา ในประเด็นเพศภาวะ ความรุนแรงต่อสตรี และความเสมอภาคของสตรี

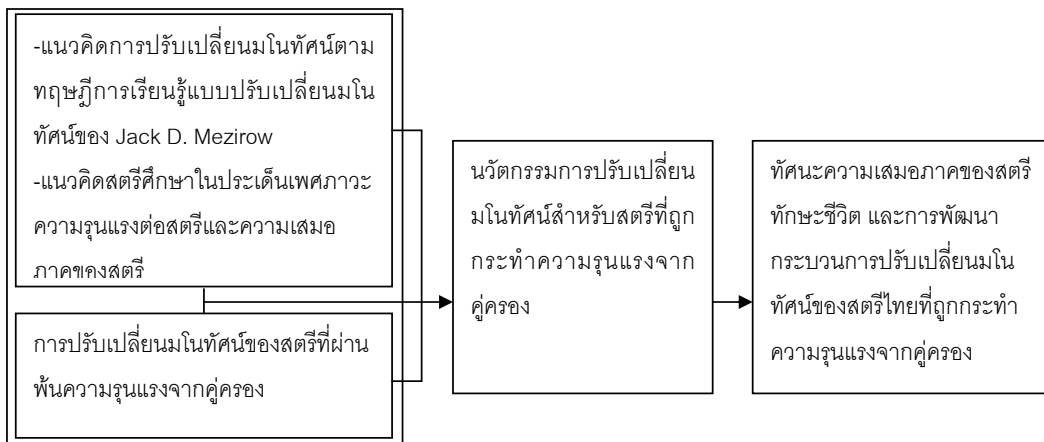
2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครองมาพักพิง ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาทินัดดามาตุ ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม 2555 จำนวน 8 คน โดยผ่านการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติ และด้วยการแนะนำของนักวิชาชีพ เข้าร่วมโปรแกรมการทดลองจำนวน 6 ครั้งๆ ละ 9 ชั่วโมง รวม 54 ชั่วโมง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร เนื่องจากมีการทดลองใช้นวัตกรรม ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ นวัตกรรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์ของการวิจัย

มโนทัศน์ (Perspectives) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ มุมมอง โลกทัศน์ ตลอดจนวิธีการคิดที่บุคคลใช้เป็นหลักหรือกรอบอ้างอิงทางจิตใจในการกำหนดขึ้น การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว (Mezirow, 1981: 10-14) สำหรับในการวิจัยนี้ มโนทัศน์ คือ ทัศนะความเสมอภาคของสตรีในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ระหว่างหญิงชาย ความสามารถพึ่งพาตนเองและเป็นที่ยอมรับผู้อื่นได้ และบทบาท ความสัมพันธ์ หน้าที่ความรับผิดชอบต่อครอบครัวในชีวิตสมรส (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552: 43) สามารถวัดได้ด้วยแบบวัดทัศนะความเสมอภาคของสตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Perspective Transformation Process) หมายถึง วิธีการและขั้นตอนในการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของบุคคล ที่พัฒนาขึ้นจากความรู้ลึกซึ้งอดัดดับข้อใจ การพิจารณาในครุครวญและเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ และการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาทักษะการกระทำบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงทางความคิดความเชื่อที่เกิดขึ้น (Mezirow, 2000a: 15; 2000b)

ผลของนวัตกรรม หมายถึง (1) การเพิ่มขึ้น

ของระดับของการมีทัศนะความเสมอภาคและทักษะชีวิต ที่เกิดจากการใช้นวัตกรรม ซึ่งวัดได้จากแบบวัดทัศนะความเสมอภาคของสตรีและแบบวัดทักษะชีวิต โดยเปรียบเทียบคะแนนครั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง และ (2) การพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง ที่เกิดขึ้นในระหว่างและหลังการใช้นวัตกรรม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง
2. ได้นวัตกรรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง

แนวทางการวิจัย

การวิจัยมีแนวทางตามแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ได้แก่ การศึกษาเบื้องต้น การพัฒนานวัตกรรม การทดลองนวัตกรรม และการประเมินสรุปผล ดังตาราง 1 แนวทางการวิจัย

แนวทาง	วัตถุประสงค์	แหล่งศึกษา/ พัฒนา	วิธีการศึกษา/ พัฒนา	การวิเคราะห์ผล	ผลลัพธ์
การศึกษาเบื้องต้น	เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย และประสบการณ์การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครอง	1.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1. ทบทวนวรรณกรรม	1.การประมวลเอกสาร	1. ข้อมูลพื้นฐานเชิงแนวคิดทฤษฎี
		2.ประสบการณ์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครอง 5 คน	2. สัมภาษณ์รายบุคคล โดยมีแบบบันทึกกรณีศึกษา และแบบสัมภาษณ์	2.การวิเคราะห์เนื้อหา	2. ข้อมูลพื้นฐานเชิงประจักษ์
การพัฒนานวัตกรรม	เพื่อพัฒนานวัตกรรมปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง	1.ข้อมูลพื้นฐานเชิงแนวคิดทฤษฎี 2.ข้อมูลพื้นฐานเชิงประจักษ์	1.สังเคราะห์ข้อมูลเชิงแนวคิดทฤษฎีและเชิงประจักษ์แล้วพัฒนานวัตกรรมตามหลักการจัดเสวนากลุ่มของ Mezirow	1.การสังเคราะห์ข้อมูล	นวัตกรรมปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง
			2.หาประสิทธิภาพของนวัตกรรมด้วยวิธี IOC และประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน	2.วิธี IOC และการประเมินความเหมาะสมด้วยมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ	
การทดลอง การประเมินสรุปผล	1.เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้น 2.เพื่อศึกษาผลของนวัตกรรมต่อทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง	ทัศนคติความเสมอภาค และทักษะชีวิตของกลุ่มทดลอง 8 คน	1.แบบบันทึกกรณีศึกษา 2. แบบสัมภาษณ์ 3.แบบวัดทัศนคติความเสมอภาคของสตรี 4.แบบวัดทักษะชีวิต 5.แบบบันทึกความรู้สึกนึกคิดของผู้ร่วมกิจกรรม ใบบันทึกงาน แบบฝึกหัดและการบ้าน 6.แบบประเมินการเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้ร่วมกิจกรรม	1.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 2.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.ผลของนวัตกรรมที่สร้างขึ้นต่อทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิต 2.กระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง

ตาราง 1 แนวทางการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้

ผู้วิจัยใช้ตนเองเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่อไปนี้

1.1. การสัมภาษณ์และการบันทึก โดยมีเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ใช้อุปกรณ์เป็นเทปบันทึกเสียง

1.2. การสังเกตและการบันทึก โดยมีสมุดจดบันทึกภาคสนาม ใช้ในการบันทึกสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น ได้ยินได้ฟัง มีประสบการณ์ตรง และรู้สึกนึกคิด และแบบบันทึกกรณีศึกษา ใช้บันทึกประวัติภูมิหลังและพัฒนาการของบุคคล

1.3. การให้ผู้ร่วมกิจกรรมบันทึกความรู้สึกนึกคิดของตนเองในแบบบันทึกความรู้สึกนึกคิดของผู้ร่วมกิจกรรม ใบบันทึก และกรรบ้าน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวัด โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมินตนเองด้วยเครื่องมือต่อไปนี้

2.1. แบบวัดทัศนคติความเสมอภาคของสตรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากมาตรฐานและตัวชี้วัดความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว(2552)

2.2. แบบวัดทักษะชีวิต ฉบับแปลของกรมสุขภาพจิต พ.ศ. 2546

2.3. แบบประเมินการเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้ร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ผลจากข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาหรือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

2. การวิเคราะห์ผลจากข้อมูลเชิงปริมาณ

ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยมีข้อค้นพบ 3 ประการ ได้แก่

1. การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครอง

การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครองเป็นกระบวนการ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1- สังคมความเครียด ระยะที่ 2-แสวงหาความช่วยเหลือ ระยะที่ 3-ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา และระยะที่ 4 -ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ความเสมอภาคหญิง-ชาย และใช้เป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ 2 ปัจจัย คือ การเสวนาในกลุ่มเพื่อนช่วยเหลือ และการพิจารณาใคร่ครวญในประเด็นเพศภาวะ

2. นวัตกรรมปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำความรุนแรงจากคู่ครอง

นวัตกรรมปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับสตรีไทยที่ถูกกระทำความรุนแรงจากคู่ครอง ได้แก่ “วิธีการจัดการศึกษาแบบเหยี่ยวาจิตใจ” (Therapeutic Education Praxis: TEP method) หรือเรียกว่า “วิธี TEP” (ต่อไปจะเรียกว่า “TEP”) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดทฤษฎีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของ Mezirow ร่วมกับผลการศึกษการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ผ่านพ้นความรุนแรงจากคู่ครอง แล้วสร้างเป็นโปรแกรมการเสวนากลุ่มแบบเพื่อนช่วยเหลือเพื่อน ที่เรียกว่า “โปรแกรม TEP” ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินกับวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC) และการประเมินความเหมาะสมด้วยมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า นวัตกรรมนี้มีค่า IOC 1.00 และมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.90)

วิธี TEP ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน

ได้แก่ ขั้นที่ 1-การสร้างสัมพันธภาพเชิงจิตรักษาและผ่อนคลายความเครียด (Therapeutic relationship and tension relief: T) เพื่อการปรับสภาพพื้นฐานจิตใจ
ขั้นที่ 2-การศึกษาพิจารณาในตน ทำความเข้าใจชีวิตและความคิดความเชื่อ (Education as critical self-reflection: E) เพื่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ และ

ขั้นที่ 3-การลงมือวางแผน แก้ปัญหา และพัฒนาตน (Praxis for plan, problem solving and personal growth: P) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาทักษะที่จำเป็นนำไปจัดการเสวนากลุ่ม โดยมีผู้นำกลุ่ม 1 คน ที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดี ดำเนินการใน 6 ครั้งๆ ละ 9 ชั่วโมง รวม 54 ชั่วโมง ดังตาราง 2 โปรแกรม TEP

วิธี TEP	วัตถุประสงค์	ครั้งที่	ประเด็นเสวนา	ช่วงเวลา	วิธีการ	ผลที่คาด
ขั้นที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพเชิงจิตรักษาและผ่อนคลายความเครียด (T)	เพื่อปรับสภาพพื้นฐานจิตใจ	1	1. การแนะนำตนเองและหัวข้อ "ความเครียดและการฝึกผ่อนคลาย"	ช่วงที่ 1 และ 2 ระยะเวลา 6 ชั่วโมง	พูดคุยสร้างสัมพันธภาพเชิงจิตรักษาและฝึกผ่อนคลายความเครียด	1. สัมพันธภาพที่ดีและการมีส่วนร่วมเปิดเผยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนช่วยเหลือกัน
			2. หัวข้อ "คุณค่าชีวิต"	ช่วงที่ 3 ระยะเวลา 3 ชั่วโมง	ทบทวนคุณค่าในตนเองและความหมายชีวิต	2. การบรรเทาความทุกข์ทางจิตใจ 3. การเห็นคุณค่าในตนเองและ
ขั้นที่ 2 การศึกษาพิจารณาในตน ทำความเข้าใจชีวิตและความคิดความเชื่อ (E)	เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์	2 - 4	3. หัวข้อ "เส้นทางชีวิตของผู้หญิง"	ช่วงที่ 4 - 11 ระยะเวลา 24 ชั่วโมง	วิพากษ์คิดในสถานภาพ บทบาทชีวิต และความสัมพันธ์ของผู้หญิง	เสริมสร้างพลังอำนาจในตนและกลุ่ม 4. การตระหนักรู้เข้าใจตนเองและสังคมวัฒนธรรม
			4. หัวข้อ "ความเสมอภาคของผู้หญิง"	ช่วงที่ 12 ระยะเวลา 3 ชั่วโมง	พิจารณาใคร่ครวญความคิดความเชื่อเดิมของตน และปรับเปลี่ยนกรอบความคิดใหม่ในทัศนะความเสมอภาค	5. ทัศนะความเสมอภาคของสตรี 6. ทักษะชีวิต 7. แผนชีวิตระยะสั้น 8. แนวทางประยุกต์ความเข้าใจ ทัศนคติ และทักษะที่ฝึกไปใช้
ขั้นที่ 3 การลงมือวางแผน แก้ปัญหา และพัฒนาตน (P)	เพื่อปรับปรุงและพัฒนาทักษะที่จำเป็น	5 - 6	5. หัวข้อ "การวางแผน แก้ปัญหา พัฒนาตน"	ช่วงที่ 13 - 17 ระยะเวลา 15 ชั่วโมง	ฝึกวางแผนชีวิตระยะสั้น ฝึกแก้ปัญหา และพัฒนาตนในทักษะที่จำเป็น	ในชีวิตประจำวัน 9. การออกจากความรุนแรง
			6. หัวข้อ "ปณิธาน การเริ่มต้นใหม่" และยุติการเสวนา	ช่วงที่ 18 ระยะเวลา 3 ชั่วโมง	กำหนดปณิธานแนวทางการดำเนินชีวิตใหม่ และสรุปการเรียนรู้	

ตาราง 2 โปรแกรม TEP

3. ผลของนวัตกรรมที่สร้างขึ้นต่อทัศนคติ ความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง

วิธีการจัดการศึกษาแบบเยียวยาจิตใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเสมอภาคและทักษะชีวิตของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครองและยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสตรี ดังนี้

3.1. ผลของการวัดทัศนคติ ความเสมอภาคของสตรีและทักษะชีวิตของกลุ่มทดลอง พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติความเสมอภาคของสตรีและทักษะชีวิตเพิ่มมากกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 34.74 และ 29.89 ตามลำดับ ดังตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิต

คนที่ (N=8)	คะแนนทัศนคติความเสมอภาค			คะแนนทักษะชีวิต		
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ผลต่างของคะแนน	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ผลต่างของคะแนน
1	71	126	55	207	294	87
2	106	141	35	237	320	83
3	77	135	58	188	298	110
4	76	133	57	182	307	125
5	77	132	55	180	298	118
6	82	136	54	234	321	87
7	72	137	65	192	314	122
8	89	127	38	187	316	129
รวม	650	1,067	417	1,607	2,468	861
$\bar{x}$	81.25	133.37	52.12	200.87	308.50	107.62
S.D.	11.51	5.04	10.26	22.89	10.74	19.03
%	54.16	88.91	34.74	55.79	85.69	29.89

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิต

จากตาราง 3 กลุ่มทดลองทั้ง 8 คนมีคะแนนทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตครั้งหลังการทดลองสูงกว่าครั้งก่อนการทดลอง และโดยรวมแล้ว กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติความเสมอภาคครั้งก่อนการทดลอง $\bar{X} = 81.25$ (S.D.=11.51) คิดเป็นค่าร้อยละ 54.16 และครั้งหลังการทดลอง $\bar{X} = 133.37$ (S.D.=5.04) คิดเป็นค่าร้อยละ 88.91 สูงกว่าก่อนการทดลอง $\bar{X} = 52.12$ (S.D.=10.26) คิดเป็นค่าร้อยละ 34.74 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตครั้งก่อนการทดลอง $\bar{X} = 200.87$ (S.D.= 22.89) คิดเป็นค่าร้อยละ 55.79 และครั้งหลัง

การทดลอง $\bar{X} = 308.50$ (S.D.=10.74) คิดเป็นค่าร้อยละ 85.69 สูงกว่าก่อนการทดลอง $\bar{X} = 107.62$ (S.D.=19.03) คิดเป็นค่าร้อยละ 29.89 สรุปได้ว่า เมื่อเข้าร่วมโปรแกรม TEP แล้ว กลุ่มทดลองทุกคนมีคะแนนทัศนคติความเสมอภาคและทักษะชีวิตเพิ่มมากขึ้น

3.2. ผลการประเมินตนเองของกลุ่มทดลองครั้งหลังการทดลองโดยใช้ “แบบประเมินการเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้เข้าร่วมกิจกรรม” พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงตนเองใน 14 ลักษณะ ดังตาราง 4 ผลการประเมินตนเองของกลุ่มทดลอง

รายการประเมินการเปลี่ยนแปลงตนเอง	$\bar{x}$	ระดับ
1. การฟื้นฟูเยียวยา เกิดความสบายใจ ผ่อนคลาย หรือบรรเทาจากความเครียด	4.87	สูงมาก
2. ความเข้าใจตนเอง รู้จัก เข้าใจ เห็นคุณค่า และพึงพอใจในตนเอง	4.62	สูงมาก
3. พลังอำนาจ รู้สึกมีพลังอำนาจ ความมั่นคง หรือความมั่นใจในตนเอง	4.25	สูง
4. อิศรภาพ รู้สึกตนมีอิสระ ได้เป็นตัวของตัวเอง	4.62	สูงมาก
5. การตระหนักรู้ เท่าทันในตนเอง มีสติ รู้ยั้งคิด ใช้เหตุผลพิจารณาสิ่งต่างๆ และนึกถึงผลที่เกิดขึ้น	4.75	สูงมาก
6. ความเข้าใจในผู้อื่น มองเห็นคุณค่า คุณงามความดีของผู้อื่น และสามารถยอมรับนับถือผู้อื่นได้อย่างจริงใจ	4.87	สูงมาก
7. การสร้างความสัมพันธ์ ทำความเข้าใจและมุ่งสร้างความปรองดองกับผู้อื่น	4.87	สูงมาก
8. การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน สนับสนุนกำลังใจ หรือมีส่วนช่วยให้ผู้ที่กำลังมีความทุกข์ได้แก้ปัญหาของเขา	4.87	สูงมาก
9. การแก้ปัญหา แสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาของตน	4.25	สูง
10. การส่งเสริมสังคม ทำความเข้าใจสังคมในสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ และสนับสนุนวัฒนธรรมที่ดีงาม	4.5	สูงมาก
11. การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ทำความเข้าใจและเปลี่ยนแปลงมุมมอง ความคิดความเชื่อใหม่ ที่เหมาะสม ดีกว่าเดิม	4.75	สูงมาก
12. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการฝึกหัดทักษะหรือลงมือทำบางสิ่งบางอย่าง เพื่อปรับปรุงแก้ไข เสริมสร้าง พัฒนาตนเองโดยสมัครใจ	4.62	สูงมาก
13. ความเสมอภาค เชื่อมมั่นในความเสมอภาคของตนกับผู้อื่น และสร้างความเท่าเทียมระหว่างตนเองกับผู้อื่นในชีวิตประจำวัน	5.00	สูงมาก
13. ความมุ่งหวังในชีวิต ใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีความหมาย หรือรู้สึกภูมิใจตนเองให้คิดและทำสิ่งต่างๆ เพื่อชีวิตที่ดีกว่าเดิม	5.00	สูงมาก
14. การยืนหยัด อดทน พยายามปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ชีวิตที่แม้มีความยากลำบาก และยังคงมีความหวัง	5.00	สูงมาก
รวม	4.72	สูงมาก

ตาราง 4 ผลการประเมินตนเองของกลุ่มทดลอง

จากตาราง 4 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย การเปลี่ยนแปลงตนเองในระดับสูง ($\bar{X} = 4.25$) 2 ลักษณะ ได้แก่ พลังอำนาจ และการแก้ปัญหา และระดับสูงมาก 12 รายการ ได้แก่ ความเสมอภาค ความมุ่งหวังในชีวิต และการยืนหยัด ($\bar{X} = 5.00$) การฟื้นฟูเยียวยา ความเข้าใจในผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ และการช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ($\bar{X} = 4.87$)

การตระหนักรู้ เท่าทันในตนเอง และการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ($\bar{X} = 4.75$) ความเข้าใจตนเอง อิศรภาพ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ($\bar{X} = 4.62$) การส่งเสริมสังคม ($\bar{X} = 4.5$) ทั้งนี้การประเมินผลในภาพรวม กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงตนเองในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.72$) สรุปได้ว่า เมื่อเข้าร่วมโปรแกรม TEP แล้ว กลุ่มทดลองประเมินตนเอง

ว่า มีการเปลี่ยนแปลงตนเอง. ในลักษณะที่กล่าวมา

3.3. ผลการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนการพัฒนาตนเองเด่นชัดของกลุ่มทดลองระหว่างและหลังการทดลอง อันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ด้านในตัวบุคคล ได้แก่

1) ด้านจิตวิทยา คือ การเปลี่ยนแปลงอัตตมโนทัศน์ หรือมุมมองที่สตรีมีต่อตนเอง โดยตระหนักถึงและเคารพในศักดิ์ศรี คุณค่าแห่งตน เห็นความหมายชีวิต เกิดความหวัง พลังอำนาจ และความ เป็นไทในจิตใจ

2) ด้านปัญญา คือ การมีความคิดวิจารณ์ญาณ รู้พิจารณาใคร่ครวญตนเอง สภาพการณ์ชีวิต และสังคมวัฒนธรรม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ใน มิติหญิงชาย และการพัฒนาบทบาทความสัมพันธ์ที่ ตนเท่ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสม

3) ด้านพฤติกรรม คือ การวางแผน แก้ไข ปัญหา และเพิ่มพูนทักษะและความสามารถต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองไปหลัง ความรุนแรง

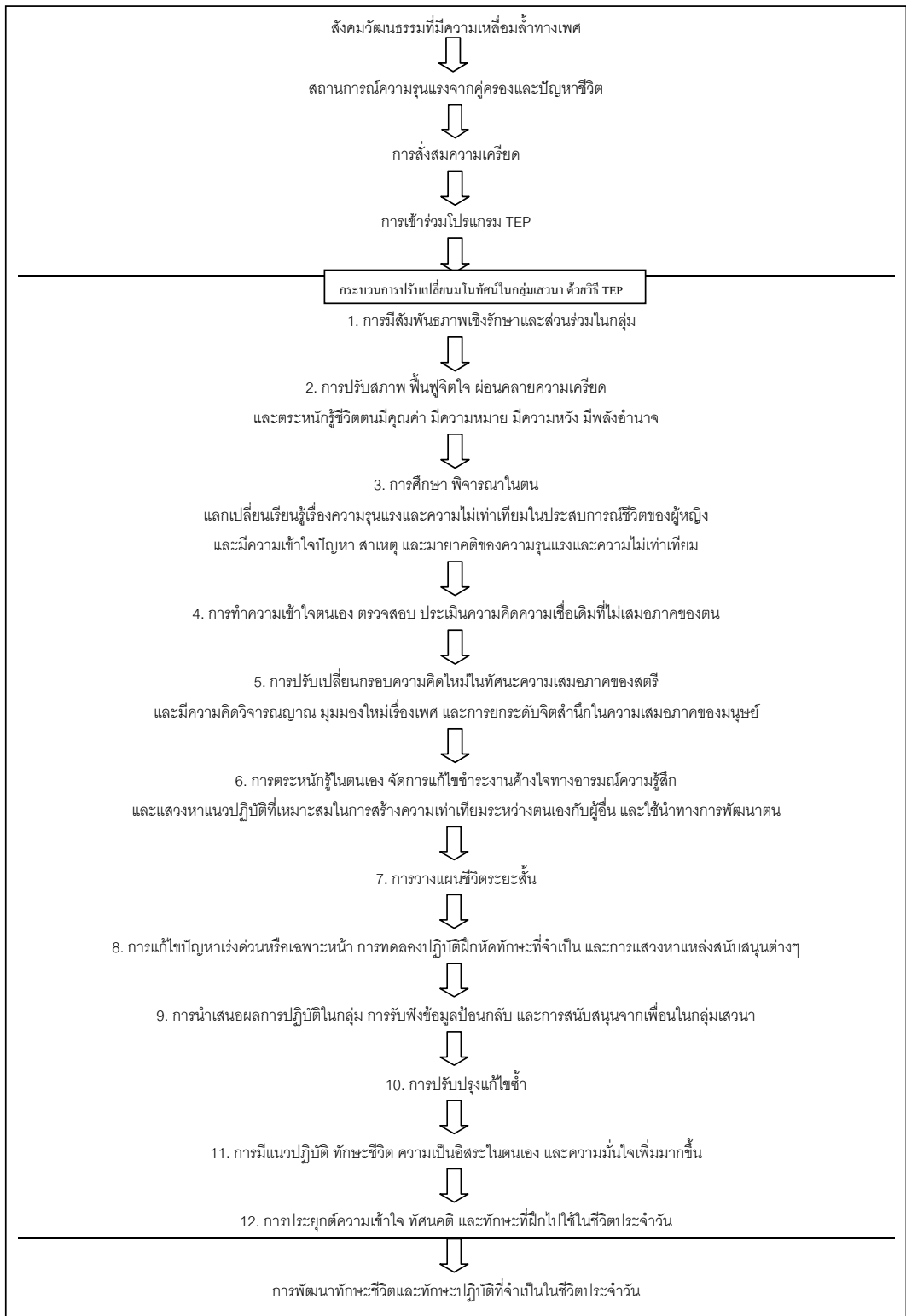
การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้านนี้สนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้ผู้สตรีเกิดมุมมองหรือการให้ ความหมายใหม่ต่อตนเองและโลกรอบตัวของตนใหม่ ในทางที่สร้างสรรค์ ตลอดจนใช้ชี้นำหรือกำหนดการ ดำเนินชีวิต ที่มุ่งรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง รวมทั้ง ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคมอย่าง เหมาะสมและกลมกลืน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่กล่าวมา มีประเด็นที่ควร อภิปรายผล 2 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนากระบวนการ ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความ รุนแรงจากคู่ครอง และเงื่อนไขความสำเร็จของโปรแกรม TEP ดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยน มโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจาก คู่ครอง

วิธี TEP ทำให้สตรีไทยที่ถูกกระทำ ความ รุนแรงจากคู่ครองเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความ เสมอภาคและทักษะชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ภายในตนที่สำคัญ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพ ความสามารถ และคุณภาพชีวิต ของสตรี อีกทั้งช่วยยกระดับสถานภาพ บทบาทของ สตรีให้สูงขึ้นทัดเทียมบุรุษ ท่ามกลางสภาพการณ ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางเพศ (Tisdell, 1993: 91 – 103; 2000) ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้พัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของตนไป ตามขั้นตอนของวิธี TEP ดังแผนภาพ 2 การพัฒนา กระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูก กระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง

แผนภาพ 2 การพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง

จากการเข้าร่วมการเสวนากลุ่มในโปรแกรม TEP สตรีไทยที่ถูกกระทำความรุนแรงจากคู่ครองเกิดการพัฒนาระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สรุปได้เป็น 12 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีสัมพันธภาพเชิงรักขาและมีส่วนร่วมในกลุ่ม (2) การปรับสภาพ พื้นฟูจิตใจ ผ่อนคลายความเครียด และตระหนักชีวิตตนมีคุณค่า มีความหมาย มีความหวัง มีพลังอำนาจ (3) การศึกษาพิจารณาในตน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องความรุนแรงและความไม่เท่าเทียมในประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิง และมีความเข้าใจปัญหา สาเหตุ และมายาคติของความรุนแรงและความไม่เท่าเทียม (4) การทำความเข้าใจตนเอง ตรวจสอบ ประเมินความคิดความเชื่อเดิมที่ไม่เสมอภาคของตน (5) การปรับเปลี่ยนกรอบความคิดใหม่ในทัศนะความเสมอภาคของสตรี และมีความคิดวิจรรณญาณ มุมมองใหม่เรื่องเพศ และการยกระดับจิตสำนึกในความเสมอภาคของมนุษย์ (6) การตระหนักในตนเอง จัดการแก้ไขภาระงานค้างใจทางอารมณ์ความรู้สึก และแสวงหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการสร้างความเท่าเทียมระหว่างตนเองกับผู้อื่น และใช้นำทางการพัฒนาดน (7) การวางแผนชีวิตระยะสั้น (8) การแก้ไขปัญหาร่งด่วนหรือเฉพาะหน้า การทดลองปฏิบัติฝึกหัดทักษะที่จำเป็น และการแสวงหาแหล่งสนับสนุนต่างๆ (9) การนำเสนอผลการปฏิบัติในกลุ่ม การรับฟังข้อมูลป้อนกลับ และการสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่มเสวนา (10) การปรับปรุงแก้ไขซ้ำ (11) การมีแนวปฏิบัติ ทักษะชีวิต ความเป็นอิสระในตนเอง และความมั่นใจเพิ่มมากขึ้น และ (12) การประยุกต์ความเข้าใจ ทักษะคิด และทักษะที่ฝึกไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะปฏิบัติที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และความพยายามในการออกจากวงจรความรุนแรงของคู่ครอง ตรงกับข้อสังเกตของ Mezirow (2000a; 2000b) Boyd (1989; 1991) Brookfield (1986; 1987; 1990) Cranton (2006a: 123-139; 2006b: 5-13; 2006c) และ Taylor (2006: 91-95) ที่เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนมักจะเป็น

ไปตามเป้าหมายและลักษณะของวิธีการจัดการศึกษาแบบนั้นๆ ซึ่งหากเป็นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทแล้ว ในที่สุดกระบวนการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนและในกลุ่มผู้เรียนก็จะมีลักษณะร่วมกันในแนวทางการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ กล่าวคือ ผู้เรียนจะเริ่มมีพลังอำนาจมากขึ้นเรื่อยๆ และมีความประจักษ์แจ้งในตนเอง สถานการณ์ปัญหา สังคม วัฒนธรรม และความคิดความเชื่อที่ครอบงำตนอยู่ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ มีมุมมองใหม่ เป็นอิสรภาพทางความคิดที่เปิดกว้าง (Peters, 2006) ช่วยให้บุคคลเป็นตัวของตัวเอง ที่จะกำหนด ชี้นำ และรับผิดชอบ ฟังพาดตนเองมากยิ่งขึ้น โดยผู้เรียนจะประยุกต์ใช้ความคิดที่รับการปรับเปลี่ยน หรือพัฒนาขึ้นเป็นแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหา และพัฒนาดน (Tisdell, 1993: 91 – 103; 2000) ส่งผลให้บุคคลมีการรับรู้ตนเองในอัตตมโนทัศน์ และมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมั่นใจ (Cranton & King, 2003: 31-37; Cranton & Wright, 2008: 33-47) รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น (O'Sullivan, 1999: 2003: 326-330; 2008: 27-32) กระบวนการนี้เป็นสิ่งที่ Freire (1970; 1972; 1973) เรียกว่า การยกระดับสติสัมปชัญญะหรือจิตสำนึกที่ตื่นรู้ โดยบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการใช้เหตุผล หรือความคิดที่มีวิจรรณญาณมากขึ้น เกิดความเข้าใจในการกดขี่และการครอบงำทางความคิดจากสังคมวัฒนธรรมที่ไม่เป็นธรรม และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในชีวิตของตนและสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นผลจากการเสวนา ที่เสริมสร้างพลังอำนาจและมีการพิจารณาใคร่ครวญในประเด็นปัญหา สภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคมบริบททางวัฒนธรรม และอิทธิพลของการครอบงำทางความคิดนำไปสู่การลงมือกระทำสร้างความเปลี่ยนแปลง การจัดและดำเนินการเสวนาตามวิธี TEP นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลือ (Therapeutic Relationships) ความอาทรและความไว้วางใจที่ผู้นำเสวนาแสดงออกในบุคลิกลักษณะ

และการสื่อสารที่เป็นธรรมชาติ รวมไปถึงการเชื่อมสัมพันธ์ ภาพในกลุ่ม เพื่อจัดบรรยากาศของการยอมรับที่ไม่มีเงื่อนไข ความปรารถนาดีอย่างจริงใจ และมีมิตรภาพที่ผูกพัน ทำให้ผู้ร่วมเสวนาเกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมอบอุ่น ปลอดภัย ผ่อนคลาย สบายใจ มีอิสระทางจิตใจพลังอำนาจ ความเท่าเทียม และความกล้าแสดงออกนำมาซึ่งการเปิดเผยประสบการณ์ชีวิตส่วนตัว การรับฟัง ความรู้สึกหรือความเห็นอกเห็นใจที่ลึกซึ้ง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่มเสวนา (Ettling, 2006) Cranton (2006a:123-139; 2006b: 5-13; 2006c) ระบุว่าสัมพันธภาพเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ขณะเดียวกันกระบวนการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ก็ช่วยพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลด้วย (Boyd, 1989; 1991) Cranton & King (2003: 31-37) และ Cranton & Wright (2008: 33-47) สรุปว่า เมื่อผู้ร่วมเสวนาได้รับพลังจากสัมพันธภาพและบรรยากาศที่สนับสนุนทางจิตใจก็จะสามารถพัฒนาตนได้ดี โดยกลุ่มเสวนาจะทำหน้าที่เป็นเสมือนสิ่งคมจำลอง ที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ของสมาชิกด้วยความเข้มข้นและอัตราที่รวดเร็วกว่าในชีวิตประจำวัน Mezirow (2000a; 2000b; 2003a; 2003b: 58-63) ยืนยันว่า สัมพันธภาพและบรรยากาศที่มีความร่วมมือและการช่วยเหลือกันสูงทั้งจากครูและเพื่อนมีความสำคัญอย่างยิ่งตลอดพัฒนาการของกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ช่วยให้บุคคลง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงที่ยากยิ่งของตนเอง (Boyd, 1989; 1991) ผู้เรียนในการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์จึงต้องได้รับการพัฒนาระบบการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์จากสัมพันธภาพและบรรยากาศของการช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนกัน

Mezirow (1994; 2000a) McClary (1990) และ Riegel (1975) ชี้ว่า ช่วงต้นๆ ของกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มักเป็นเวลาที่บิบบัันทางความรู้สึก ผู้นำกลุ่มเสวนาต้องมีความเข้าใจสภาวะจิตใจ

แบบนี้ของผู้เรียน และรู้จักเสริมสร้างพลังอำนาจหรือความมั่นคงทางจิตใจแก่ผู้เรียนก่อนจัดให้มีการพิจารณาใคร่ครวญ ซึ่งวิธี TEP ได้ยึดหลักการนี้ โดยใช้การจัดการความเครียดเป็นประเด็นแรกในการเริ่มต้นเสวนาส่งผลให้สตรีบรรเทาความเครียดลง เกิดความรู้สึกมั่นคง ผ่อนคลายมากขึ้น นอกจากนี้ จากการศึกษาสภาพจิตใจของสตรีไทยที่ถูกกระทำความรุนแรงพบว่า สตรีในความสัมพันธ์ที่คู่ครองใช้ความรุนแรงมักรู้สึกผิดบาป ละอายใจ มองตนเป็นคนไม่ดี สับสน กลัว กังวล หดหู่ ซึมเศร้า เสียใจ ไร้พลังอำนาจ ลึ้นหวัง และมองไม่เห็นความหมายของการมีชีวิตอยู่ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Tisdell (1993: 91 – 103; 2000: 308-335) วิธี TEP จึงได้จัดให้มีประเด็นเสวนาเกี่ยวกับคุณค่าแห่งตนและความหมายในการมีชีวิตหลังการจัดการความเครียด ซึ่งทั้งสองกิจกรรมส่งผลให้กลุ่มทดลองเกิดการปรับสภาพ ฟื้นฟูจิตใจ สามารถเผชิญอารมณ์และความเครียดอย่างยืดหยุ่น และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาในการรับรู้ตนเองในทางที่ดีขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเอง และพลังอำนาจ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Love (2009) Etting & Hayes (1997) ในชิดชงค์ นันทนานนตร, 2549) Johnson-Bailey & Alfred (2006) และ Kumi-Yeboah (2010; 13-22). ทำการวิจัยจัดการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในกลุ่มสตรีแอฟริกัน-อเมริกัน ซึ่งสามารถช่วยให้สตรีมีการรับรู้ตนเองในทางที่ดี เสริมสร้างพลังอำนาจ และภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

เมื่อสตรีมีพลังอำนาจ หรือความมั่นคงทางจิตใจเพียงพอต่อการพิจารณาใคร่ครวญแล้ว ผู้นำเสวนาได้เอื้ออำนวยให้ผู้ร่วมเสวนาทำการพิจารณาใคร่ครวญประสบการณ์ชีวิต อิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรม และความคิดความเชื่อของตน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาระบบการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Mezirow, 1981: 3-24; 1994; 1997: 5-12; Inglis, 1997; 1998; Brookfield, 1986) โดยกลุ่มทดลองได้ทบทวน สำรวจ และวิพากษ์ข้อดีของตนเองในประเด็น

เพศสภาพ และฐานะ บทบาท หน้าที่ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย ซึ่งไม่เคยพิจารณาตรวจสอบมาก่อน ก่อให้เกิดการทำงานทางปัญญาพื้นฐานคิด โลกทัศน์ และค่านิยมเดิมของตนอย่างลึกซึ้ง (Mezirow, 2000a; 2000b; 2003a; 2003b: 58-63; 2006: 24-38; O'Sullivan, 2003) แต่ในการพิจารณาใคร่ครวญเช่นนี้ สตรีต้องกลับไปสัมผัสกับบาดแผลทางจิตใจ หรือความซอกซำมซิ่น ที่สะสมอยู่ตลอดชีวิตการเป็นผู้หญิงที่ถูกกดขี่หรือกระทำทารุณแรง โดยเฉพาะในความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือชีวิตคู่ จึงเป็นช่วงเวลาสร้างความเจ็บปวดสะเทือนใจ ต้องการกำลังใจและพื้นที่ของการรับฟังอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามความทุกข์ใจเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (McClary, 1990; Mezirow & Associates, 1990)

ผู้นำเสวนาได้ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกร่วมและการสนับสนุนกำลังใจจากเพื่อนผู้ร่วมเสวนา ซึ่งอยู่ในภาวะหัวอกเดียวกัน ทำให้เกิดการสำรวจตนเองและแบ่งปันประสบการณ์ออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมาก ช่วยให้เกิดความเข้าใจในประเด็นปัญหาความรุนแรงและความไม่เสมอภาคในชีวิตสตรีอย่างรอบด้านยิ่งขึ้น รวมทั้งเกิดความผูกพันทางจิตใจและการสนับสนุนช่วยเหลือกัน สร้างความก้าวหน้าในการพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ร่วมกัน จนกลุ่มทดลองสามารถผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากนี้ไปสู่การข้ามจุดเปลี่ยนทางความคิดความเชื่อ และเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติความเสมอภาคของสตรี (Brookfield, 1986; Cranton, 1992; 1997; 2000; 2002; Merwe and Albertyn, 2008; Southern, 2007) อีกทั้ง สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาในการรับรู้ตนเองอย่างสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น จากความรู้สึกตนเป็นผู้ ถูกกำหนด ถูกกดขี่ ถูกกระทำ เป็นผู้สามารถกำหนด ชี้นำตนเอง และมีความรู้สึกนึกคิด หรือเชื่อในสิ่งใดด้วยการไตร่ตรอง และอาศัยหลักเหตุผล (Brookfield, 2005: 1127-1168) สตรีจึงมองเหตุการณ์ร้ายได้ว่าเป็นพลังชีวิต หรือ

บทเรียนให้เข้าใจชีวิต (Mandell & Herman, 2007: 339-353) สอดคล้องกับ Tisdell (2000a: 308-335; 2000b) ที่กล่าวว่า ในขณะที่ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์ระบบสังคม ซึ่งเป็นสังคมของผู้มีอภิสิทธิ์และมีการกดขี่ที่ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่อเอกลักษณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ของตนแล้ว บุคคลจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่เดียวกันจะพัฒนาความสามารถ กลายเป็นผู้กระทำการเปลี่ยนแปลงและสามารถควบคุมชีวิตของตนเอง

กล่าวได้ว่าการพิจารณาใคร่ครวญทำให้สตรีเกิดการเปลี่ยนแปลงทางปัญญา มีการตระหนักรู้ต่อการครอบงำทางความคิดจากสังคมวัฒนธรรมที่สร้างความไม่เท่าเทียม (Belenky and Stanton, 2000) เกิดความเข้าใจในตนเอง ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้น รวมทั้งวิถีโลกอย่างชัดเจน และลึกซึ้งยิ่งขึ้น (O'Sullivan, 2003: 326-330) ทั้งนี้กระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ได้ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ในมิติต่างๆ ร่วมกันไปทั้งทางการเมือง ทางจริยธรรม ทางสติปัญญา ทางวัฒนธรรม และทางจิตวิญญาณ รวมทั้งเกิดการยอมรับตนเองทั้งในสิ่งที่มีความเข้มแข็งและความอ่อนแอในตนเองโดยไม่ต้องเสแสร้งหรือฝืนตน (Boyd, 1989; 1991) และผู้เรียนสามารถใช้การเปลี่ยนแปลงทางปัญญาเป็นแนวปฏิบัติในการเปลี่ยนแปลงทางการกระทำ กล่าวคือ สตรีฝึกที่จะวางแผนชีวิต โดยมีการสำรวจศักยภาพและความสามารถของตน กำหนดเป้าหมาย ปณิธาน รวมทั้งทำการแก้ปัญหา และพัฒนาทักษะสำคัญ ซึ่งในที่สุดแล้ว ก็เป็นความสามารถในการเสริมสร้างพลังอำนาจและแก้ปัญหาแก่ตนเองด้วยตนเอง อันเป็นผลจากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ เนื่องจากทัศนคติความเสมอภาคที่พัฒนาขึ้นมีอิทธิพลต่อระบบ วิธี การอบการคิด สภาพจิตใจ และพฤติกรรม (Mandell & Herman, 2007:339-353) Mezirow (ในชิตชงศ์ นันทนานนตร, 2549) อธิบายว่า ในกระบวนการจัดการศึกษาเช่นนี้ มักจะช่วยผู้เรียนได้แก้ปัญหาส่วนตนเสมอ

2. เงื่อนไขความสำเร็จของโปรแกรม TEP
กระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ดังกล่าว
เป็นกระบวนการส่วนบุคคล ที่กลุ่มทดลองมีประสบการณ์
ร่วมกันในโปรแกรม TEP ซึ่งมีเงื่อนไขความสำเร็จจาก
วิธีการจัดดำเนินกิจกรรมด้วยวิธี TEP ตัวผู้นำเสนอ
ผู้ร่วมเสวนา และสภาพการณ์ในการจัดกระบวนการ
ดังนี้

2.1. วิธีการจัดดำเนินกิจกรรมด้วยวิธี
TEP มีที่มาจากแนวคิดทฤษฎีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์
ของ Mezirow ซึ่งเป็นหลักการและแนวทางสำคัญใน
การเสริมสร้างพลังอำนาจและการเปลี่ยนแปลงระบบ
ความคิดและกรอบการรับรู้ อันเป็นรากฐานของจิตใจ
และพฤติกรรม (ชิดชงศ์ นันทนานตร, 2549; Cranton,
2006c: 24-38) และช่วยส่งเสริมศักยภาพของผู้ใหญ่
ในการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนมีพร้อม นั่นคือ ประสบการณ์
ชีวิตและวุฒิความสามารถในการวิพากษ์สังคม
วัฒนธรรมและระบบคิดของตนเอง เพื่อการละวางค่านิยม
ที่ไม่เหมาะสมสำหรับตนและค้นพบแนวความคิด
ที่เหมาะสมยิ่งกว่าในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อ
ตนเองและสังคม (Loughlin, 1993) อีกทั้งรูปแบบ
กิจกรรม ซึ่งได้แก่ การเสวนากลุ่ม ที่เน้นการพิจารณา
ใคร่ครวญและการลงมือปฏิบัติ ก็เหมาะสมสำหรับบุคคล
วัยผู้ใหญ่ (Boyd, 1989; 1991; Taylor, 2006; 2007:
173-191; 2008: 5-15) โดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาน้อยหรือ
ไม่รู้หนังสือ พลังของการเสวนาลักษณะนี้
สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงตน
อย่างลึกซึ้งข้ามกำแพงของระดับการศึกษาที่จัดกันใน
ระบบ เนื่องจากใช้การสื่อสารพื้นฐาน คือ การฟัง พูด
และทำ (Freire, 1970; Nitiri and Stewart, 2009:100
- 113) ยิ่งเมื่อผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์กับประสบการณ์
การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่ถูกกระทำควม
รุนแรงจากคู่ครอง จึงสามารถช่วยแก้ไขปัญหาและ
พัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีไทยที่
ถูกกระทำควมรุนแรงจากคู่ครองได้ตรงตามความ
ต้องการจำเป็น และสอดคล้องกับธรรมชาติในการปรับ

เปลี่ยนมโนทัศน์ของกลุ่มทดลอง (O'Sullivan, 1999:
2008: 27-32)การพัฒนานวัตกรรมในลักษณะนี้เป็น
แนวทางของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไท ที่ต้อง
ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจัดทำหลักสูตร
(Brookfield, 1984; 1986; 1987; 1990)

2.2. ผู้นำเสนอ เป็นผู้ศึกษาและพัฒนา
ตนตามแนวคิดทฤษฎีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของ
Mezirow และมีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการ
กลุ่มทางจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาตน (Personal Growth
Group) และการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (Counseling
Group) ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยอย่างมากในการสร้าง
สัมพันธภาพเชิงจิตรักษา และการจัดบรรยากาศทาง
จิตวิทยา รวมทั้งเลือกอำนวยความสะดวกปรับเปลี่ยน
มโนทัศน์ให้เกิดขึ้น (Boyd, 1989; 1991) Cranton &
Wright (2008: 33-47) อธิบายว่า ความสามารถเป็น
เพื่อนร่วมเรียนรู้ของคุณเช่นนี้เป็นเครื่องรับประกันคุณภาพ
ในการจัดการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ดังนั้น
ตัวผู้นำเสนอจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งของ
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแนวทางนี้ (Taylor, 1998:
48-49; 2006: 91-95; Bloom, 1995; Boyd, 1989;
1991)

2.3. ผู้ร่วมเสวนา เป็นผู้สมัครใจและผ่าน
การคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงพร้อมมีส่วนร่วม
และเห็นประโยชน์ในการพัฒนาตนและกลุ่มเพื่อนที่
ประสบปัญหาาร่วมกัน โดยมีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
และช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างยั้งทั้งในกลุ่มเสวนา
และนอกกลุ่มเสวนา นอกจากนี้ ผู้เสวนาบางคนเป็น
ผู้ศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้แบบปรับ
เปลี่ยนมโนทัศน์ ทำให้เกิดการพัฒนาตนอย่างรวดเร็ว
เป็นตัวแบบที่ดี และช่วยสร้างบรรยากาศของการ
เรียนรู้ที่ดี กล่าวได้ว่า ความสำเร็จพื้นฐานของการเรียน
รู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ขึ้นอยู่กับทัศนคติส่วนบุคคล
ความพร้อม และความร่วมมือของผู้เรียนเป็นสำคัญ
ดังนั้น ในสภาพการณ์ที่มีการส่งเสริมผู้เรียนที่มีความ
พร้อมและมีส่วนร่วมช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

ที่ดีเช่นนี้ย่อมส่งผลสำเร็จในการจัดกิจกรรม (Boyd, 1989; 1991; Taylor, 2006: 91-95; Cranton, 1997: 2006a:123-139; 2006b: 5-13; 2006c; Southern, 2007)

2.4. สภาพการณ์ในการจัดกระบวนการ ได้แก่ ภูมิหลังที่แตกต่างบนปัญหาาร่วมกันของผู้ร่วมเสวนา จำนวนคนต่อกลุ่ม สถานที่ ระยะเวลา และสื่อการเรียนรู้ล้วนส่งผลต่อการจัดกลุ่มเสวนา Taylor (2006: 91-95; 2007: 173-191; 2008: 5-15) และ Boyd (1989; 1991) เสนอว่า การจัดการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประสบการณ์เดิม ประวัติความเป็นมา บริบทชีวิต และภูมิหลังที่ส่งอิทธิพลต่อผู้เรียน อีกทั้งการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ควรเรียนรู้เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ที่เน้นความร่วมมือกัน จะช่วยส่งเสริมความสมบูรณ์พร้อมในการเรียนรู้ของบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้ มีผู้ร่วมเสวนาครั้งละ 4 คน จากผู้ที่มีความหลากหลายทั้งวัย ที่มา ลักษณะนิสัย และประสบการณ์ชีวิต แต่ก็ล้วน "หัวอกเดียวกัน" จากปัญหาความรุนแรงของคู่ครอง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกันอย่างผูกพันใกล้ชิดแม้มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน การจัดกิจกรรมก็ได้รับการสนับสนุนจากบ้านพักฉุกเฉินอำนวยความสะดวกต่างๆ และอนุญาตให้ใช้ห้องประชุมที่เป็นส่วนตัวและคงที่เป็นห้องเดิมตลอดช่วงการจัดกิจกรรม สนับสนุนความรู้สึกลับคั้งปลอดภัยในการดำเนินกระบวนการ รวมทั้งชั่วโมงการพบกลุ่มก็มากถึง 54 ชั่วโมง โดยมีการพบปะกันเป็นประจำ สม่ำเสมอ ในเวลาที่สมาชิกกลุ่มทุกคนสะดวก แม้จะจัดเป็นการพบกลุ่มตลอดวันๆ ละ 9 ชั่วโมง ในแบบรายสัปดาห์ และแบบรายวันก็ไม่เป็นอุปสรรค กลับสร้างความต่อเนื่องในการเรียนรู้ และเพียงพอต่อการช่วยเหลือทางจิตใจและการพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์

นอกจากนี้ กลุ่มทดลองยังได้ทบทวนการเรียนรู้ ทำแบบฝึกหัด ใบบงาน การบ้าน และเขียนบันทึกความรู้สึกนึกคิด และนำข้อคิด ความเข้าใจ ทัศนคติ และ

แนวปฏิบัติ สิ่งต่างๆ ที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มไปประยุกต์ไป ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์นอกกลุ่มตลอดช่วงของโปรแกรม ช่วยสนับสนุนพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงตนในทางสร้างสรรค์ (Chang, 2006: 207-212; Holly, 1989)

สรุปได้ว่า วิธี TEP ในโปรแกรมการเสวนานี้ ช่วยให้สตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครองได้พัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ด้วยเงื่อนไขของวิธีการจัดดำเนินกิจกรรม ตัวผู้ร่วมเสวนา ผู้ร่วมเสวนา และสภาพการณ์ในการจัดกระบวนการ ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสตรีได้ให้คุณประโยชน์แก่สตรีในฐานะเป็นกระแสการพัฒนาตนที่สำคัญ (Mezirow, 2003a; 2003b: 58-63; 2006: 24-38; Taylor, 2006: 91-95; Cranton, 1992: 1997: 2000) ก่อให้เกิดการหล่อหลอมทางบุคลิกภาพ ที่สร้างพลังอำนาจและความเป็นไททางจิตใจ ช่วยให้บุคคลสามารถกำหนดชี้นำ เป็นตัวของตัวเอง สร้างความเปลี่ยนแปลงจากระดับตัวบุคคล อันเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรก ดังที่ ชิดชงศ์ นันทนาเนตร (2547; 2548; 2549) กล่าวว่า หากสังคมต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้สามารถพิจารณาใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล คิดวิเคราะห์และทำความเข้าใจสมมติฐานและความเชื่อต่างๆ หรือมองเห็นอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อมโนทัศน์ของตน เพื่อหาแนวทางปรับเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาและมีพลังอำนาจในตนเองมากขึ้น ดังนั้น การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์จึงเป็นความสำคัญและมีส่วนช่วยทำให้คุณภาพของคนและสังคมดีขึ้น และวิธี TEP ก็เป็นนวัตกรรมหนึ่งที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม และการฟื้นฟู เยียวยา พัฒนาตนของสตรีไทยที่ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครอง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะอย่าง

น้อย 3 ด้านในเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และเชิงการศึกษา ต่อเนื่อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. ให้ความสำคัญกับวิธีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในการยุติความรุนแรงต่อสตรี โดยมีนโยบายในการยุติความรุนแรงต่อสตรีด้วยวิธีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์แก่สตรีที่ถูกกระทำ ความรุนแรงและผู้ชายที่กระทำ ความรุนแรงด้วยทั้ง 2 ฝ่าย

1.2. ส่งเสริมให้มีการจัดกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ การพัฒนา และการประเมินผลที่เหมาะสมในหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือสตรี รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหน่วยงานบริการสาธารณะทั่วไป ที่สตรีกลุ่มเป้าหมายและผู้ชายที่กระทำ ความรุนแรงสามารถเข้าถึงและรับบริการได้

1.3. สนับสนุนบุคลากรของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ได้และเปิดบริการเป็นงานประจำ

1.4. จัดตั้งศูนย์เฉพาะในการพัฒนาการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์แก่บุคลากรของหน่วยงาน และประชาชนทั่วไป โดยให้บริการจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ รวมทั้งการเป็นที่เลี้ยง ฝึกอบรม และพัฒนาความสามารถในการจัดบริการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์แก่บุคลากรของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5. สร้างกลุ่มและเครือข่ายการช่วยเหลือ ที่เสริมสร้างพลังอำนาจ ความเป็นไท และการพึ่งพาตนเองในการดำเนินชีวิตแก่สตรีที่ถูกกระทำ ความรุนแรง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1. ควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และพยาบาลประจำศูนย์การช่วยเหลือ ให้เข้าใจในแนวคิดนี้และสามารถเป็นผู้นำจัดกิจกรรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของบุคลากรในหน่วยงานการช่วยเหลือ

ให้เป็นผู้มีทัศนคติเหมาะสมต่อการช่วยเหลือสตรี หรือกลุ่มผู้เดือดร้อน

2.2. จัดเป็นโปรแกรมประจำสถาน

สงเคราะห์ เช่น บ้านพักฉุกเฉิน หรือหน่วยบริการต่างๆ ที่ช่วยเหลือสตรีไทยที่ถูกกระทำ ความรุนแรงจากคู่ครอง โดยจัดดำเนินการเป็นการเสวนาเชิงปฏิบัติการในกลุ่มเพื่อช่วยเหลือเพื่อนขนาดเล็ก ในสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสม เช่น แก้วน้ำสำหรับสตรีตั้งครรภ์ หรือสะดวกในการนำเด็กทารก หรือเด็กเล็กที่ติดแม่เข้าร่วมได้ ให้มีผู้เข้าร่วมเสวนาเป็นประจำ 4-10 คน เพื่อโอกาสและประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างทั่วถึงและลึกซึ้งเพียงพอ และมีผู้นำเสวนา 1 คน รวมทั้งอาจมีผู้ช่วยผู้นำเสวนาอีก 1 คน ตามความเหมาะสม การดำเนินกระบวนการต่อเนื่องใน 3 ขั้นตอนของวิธี TEP เนื้อหาควรเป็นเรื่องจากประสบการณ์ตรงในชีวิตของผู้ร่วมเสวนา ซึ่งมีการกำหนดเป็นประเด็นที่ชัดเจนในแต่ละหัวข้อหรือการประชุมพบกลุ่มแต่ละครั้ง และควรมีการใช้สื่อกระตุ้นที่เหมาะสม เช่น เรื่องเล่า หรือกรณีศึกษา ที่มีภาพประกอบและกิจกรรมที่จำเป็นต้องจัดขึ้นควบคู่เสมอในการเสวนาแต่ละครั้ง คือ กิจกรรมการผ่อนคลายความเครียด โดยเฉพาะในการดำเนินกระบวนการวิพากษ์อดีต หรือการพิจารณาใคร่ครวญตนเอง ซึ่งผู้ร่วมเสวนาอาจมีความบอบช้ำในการสัมผัสกับประสบการณ์ในอดีต ในกรณีที่ผู้เสวนาบางคนมีภาวะวิกฤต ความเครียดสูง ควรจัดช่วงพบพิเศษเพื่อการศึกษาแก่นักจิตวิทยา หรือส่งต่อนักวิชาชีพการช่วยเหลือด้านจิตใจที่มีความชำนาญ สำหรับโปรแกรมอาจมีได้ทั้งแบบมาวาธอนต่อเนื่องรายวันสำหรับสมาชิกที่มีเวลาพบกลุ่มได้น้อยในช่วง 1-2 สัปดาห์ และโปรแกรมรายสัปดาห์ที่ยาวนานกว่า 1 เดือน เมื่อสิ้นสุดกลุ่มแต่ละครั้งควรมีการประเมินผลการเรียนรู้ และหลังสิ้นสุดโปรแกรมควรมีการติดตามความก้าวหน้า รวมทั้งให้กำลังใจผู้เสวนาแต่ละคนในชีวิตประจำวันเป็นระยะๆ อย่างน้อยในช่วง 3-6 เดือนแรก

2.3. ทำงานอย่างเป็นระบบและมีเครือข่ายสนับสนุน ภายหลังจากจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนมโนทัศน์แล้ว จำเป็นต้องมีการติดตามดูแลช่วยเหลือสตรีอย่างต่อเนื่องสิ่งนี้เป็นแนวปฏิบัติที่จำเป็นและสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการและธรรมชาติในการพัฒนาตนเองของสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง ซึ่งต้องการผู้สนับสนุนช่วยเหลือจากครอบครัว เพื่อน และชุมชน รวมทั้งกระบวนการสังคมสงเคราะห์และสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในเชิงรุก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่สตรีปราศจากญาติมิตร หรือเลือกที่จะไม่เข้าพึ่งญาติมิตรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้าช่วยเหลือรวมทั้งทำหน้าที่แทนญาติมิตร

2.4. จัดโปรแกรมการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์สำหรับชายผู้กระทำความรุนแรง และผู้ต้องขังในการกระทำผิดจากการกระทำความรุนแรงต่อสตรี นอกจากนี้ควรนำวิธี TEP ไปประยุกต์ใช้ในประชากรกลุ่มอื่นที่ประสบปัญหาและการกดขี่ทางสังคม เช่น คนกลุ่มรากหญ้า กลุ่มเยาวชนและสตรีผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและญาติ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผู้ไม่มีงานทำ ผู้ต้องขัง หรือชนกลุ่มน้อย เป็นต้น นอกจากนี้ วิธี TEP ยังสามารถประยุกต์ใช้กับอุบัติเหตุที่ เป็นปัญหา เช่น ผู้ได้รับผลกระทบจากพิบัติภัย การจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์เฉพาะต่างๆ เช่น ใช้ในประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชน การเรียนรู้ในสถานประกอบการที่ประสบปัญหาวิกฤต หรือกลุ่มอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการที่มีปัญหาร่วมกัน การจัดการศึกษาสำหรับผู้ใช้แรงงาน การพัฒนาบุคลากรในวิชาชีพต่างๆ การพัฒนาพลังอำนาจในกลุ่มสตรีและเยาวชน และการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ หรือแม้แต่ในการศึกษาทางไกล และอินเทอร์เน็ต

3. ข้อเสนอแนะเชิงการศึกษาต่อเนื่อง

3.1. การศึกษาวิจัยในด้านนี้ต้องคำนึงถึงตัวแปรแทรกซ้อนที่อยู่นอกเหนือการควบคุม และเป็นข้อจำกัดเช่น ระยะเวลาของการวิจัยในบ้านพักฉุกเฉิน ซึ่งสตรีอยู่อาศัยในระยะสั้น รวมทั้งทีมงานวิจัยนี้

เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา ทำให้ไม่สามารถติดตามผลได้ในระยะยาวได้ ในขณะที่ธรรมชาติของการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ และพัฒนาการด้านต่างๆ ของบุคคลต้องการเวลาในการเปลี่ยนแปลงและติดตามผล

3.2. การศึกษาวิจัยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสื่ออุปกรณ์สนับสนุนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และการศึกษาในกลุ่มประชากรต่างๆ ที่หลากหลายเพิ่มขึ้น Taylor (2007: 173-191; 2008: 5-15) และ Willink, Williams, Nelson (2006) ชี้ว่า งานวิจัยที่ควรเร่งศึกษาเพิ่มมากขึ้นคือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครื่องมือเชิงเทคนิคใหม่ๆ หรือใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาเกี่ยวข้อง เช่น โปรแกรมออนไลน์ และคอมพิวเตอร์สื่อสาร เป็นต้น รวมไปถึงการศึกษาในกลุ่มประชากรอื่นๆ ทั้งประชากรของการศึกษาในระบบและนอกระบบและปรับใช้แนวคิดและแนวทางของการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ไปอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาและพัฒนาในกลุ่มประชากรที่อยู่ในวิกฤตการณ์และความท้าทายร่วมสมัยเป็นอย่างยิ่ง เช่น ในการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของผู้ประสบอุบัติเหตุ ความขัดแย้งและการกดขี่ หรือแม้แต่สังคมผู้สูงอายุ **กิตติกรรมประกาศ**

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างยิ่งจากบุคคลหลายท่าน หลายฝ่าย ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิดชงศ์ นันทนาเนตร อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลฉวี ประเสริฐสุข รวมทั้งอาจารย์ ดร. เมทินี พงษ์เวช ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ ประธานกรรมการสอบโครงร่างและวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังมีผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่กรุณาตรวจสอบนวัตกรรมและเครื่องมือการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้ สำหรับการดำเนินงานภาคสนาม ผู้วิจัยได้เรียนรู้อย่างมากจากกลุ่มตัวอย่างผู้ร่วมในงานวิจัยนี้ทุกท่าน การแบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งส่วนที่เป็นความ

เจ็บปวดและการพัฒนาตนเองทุกท่านมีคุณค่าอย่างมี
อาจประเมินได้ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยยังได้รับความช่วยเหลือ
อย่างยิ่งจากผู้ช่วยผู้วิจัย ได้แก่ คุณจรรยา วีรพลเทพ
และคุณแสงเดือน จันทร์ศิริศรี อีกทั้งผู้บริหาร นักวิชาชีพ
ด้านสังคมสงเคราะห์และจิตวิทยา และเจ้าหน้าที่ต่างๆ
ของหน่วยงานที่ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษา ตลอดจน
การสนับสนุนต่างๆ จากครอบครัว ครูบาอาจารย์ และ
มิตรสหายใกล้ชิด ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่าน ที่ได้เอื้อ
นามและแม่มีได้เอื้อนามไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยระลึกถึงและ
ซาบซึ้งในน้ำใจไมตรีและการช่วยเหลือของทุกท่านเสมอ
และหวังว่างานวิจัยครั้งนี้จะมีคุณค่าต่อการยุติความ
รุนแรงต่อสตรีและผู้กระทำ ความรุนแรงทั้งปวง

หนังสืออ้างอิง

- กิติพัฒน์ นนทปัทมดลย์. (2546). **การประเมินระบบ
สวัสดิการสังคมสำหรับสตรีที่รับ
ความรุนแรง**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบ
สาธารณสุข.
- คณะกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ (2553). สาเหตุ
และการแก้ไขความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัว.
สืบค้นจาก [www.senate.go.th/senate/report
_detail.php?report_id=44](http://www.senate.go.th/senate/report_detail.php?report_id=44) เมื่อ 20 เมษายน
2555.
- จะเด็จ ชาวทวีไล. (2553). **10 ปี การรณรงค์ยุติความ
รุนแรงต่อผู้หญิง ภารกิจยังไม่สิ้นสุด**.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อนหญิง.
- จรี วิจิตรวาทการ. (2551). **ความรุนแรงต่อสตรีแปล**
จากViolence Against Women: A Thai
Perspective. สืบค้นจาก [http://nidamppm
14.files.wordpress.com/2008/11/
violence-against-woman.doc](http://nidamppm14.files.wordpress.com/2008/11/violence-against-woman.doc)เมื่อ
10 เมษายน 2555.
- ชิดชงค์ นันทนาเนตร (2547) การเรียนรู้จากการปรับ
เปลี่ยนมโนทัศน์. **วารสารสาหรณุกรมศึกษา
ศาสตร์** ฉบับที่ 32 คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ชิดชงค์ นันทนาเนตร. (2548). **เอกสารประกอบการ
สอนรายวิชา 469 402 หลักการเรียนรู้
และการสอนผู้ใหญ่**. นครปฐม: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ชิดชงค์ นันทนาเนตร. (2549). **ทฤษฎีการเรียนรู้
สำหรับผู้ใหญ่**. นครปฐม: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ. (2546). **การพัฒนาระบบ
ฐานข้อมูลและสังเคราะห์งานวิจัย
ด้านความรุนแรงในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- นาถฤดี เด่นดวง. (2555) **ความเสมอภาคหญิงชาย**.
สืบค้นจาก www.womenfamily.go.th/km.
เมื่อ 15 มกราคม 2555
- บุญเสริม หุตะแพทย์ และคณะ. (2552). งานวิจัยมสธ.
ชี้ตำรวจเฝ้าปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
เห็นเป็นเรื่องส่วนตัวของ ผัวเมีย. สืบค้นจาก
www.thaipr.net. เมื่อ 16 สิงหาคม 2555
- บุหงา ตโนภาส. (2552). **การพัฒนาระบบแบบการ
ช่วยเหลือสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรง
ในชีวิตคู่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- มูลนิธิเพื่อนหญิง. (2552). **สถิติความรุนแรงต่อสตรี
ล่าสุด 52 รอนสังคมร่วมลดรุนแรงในเด็ก-
สตรี**. สืบค้นจาก www.thaipost.net/x-cite
เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2552.
- เมทินี พงษ์เวช. (2544). **แนวทางการสร้างกระแส
ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย**. กรุงเทพฯ
: สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา.
- วิลาสินี พนานครทรัพย์. (2544) **ความรุนแรงต่อผู้หญิง
ในชีวิตคู่: เสียงของผู้หญิง**. วิทยานิพนธ์
สังคมวิทยา คณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- สามจันทร์ ประดับมุข. (2546). **ความรุนแรงใน**

- ครอบครัว: สถานะงานวิจัยและข้อเสนอ**
เพื่อพัฒนาโครงสร้างระบบวิจัยในอนาคต
. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2552)
มาตรฐานและตัวชี้วัดความเสมอภาค
ระหว่างหญิงชาย (Thailand National
Standard and Indicators on Gender
Equality). กรุงเทพมหานคร: บิสิเนส
อินฟอร์เมชันพับลิชิตีจำกัด.
สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบัน
ครอบครัว และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่ง
สหประชาชาติ. (2551). **มิติหญิง-ชาย:**
ความแตกต่างบนความเหมือน. กรุงเทพฯ
: บริษัทธรรมดาเพรสจำกัด.
อวยพร เขื่อนแก้ว. (2555). **วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่.**
เชียงใหม่: ผู้หญิงเพื่อสันติภาพและความ
ยุติธรรม
Ajila, Chris O. (2011). Wife battering among the
Yoruba-speaking people of Southwestern
Nigeria. *Journal of Family Studies*. pp
.213–225.
Bloom, M. (1995). Multiple roles of the mentor
supporting women's adult development.
In K Taylor & C. Marienau
(Ed.), *Learning environment for women's adult
development: Bridges towards change.*
New Directions for Adult & Continuing
Education, 65, 63-72.
Boyd, R. D. (1989). "Facilitating personal
transformation in small groups, Part I."
Small Group Behavior 20: 459-474.
Boyd, R. D. (1991). *Personal transformations in
small groups.* New York, NY, Routledge.
Brookfield, S. (1984). *Adult Learners, Adult
Education and the Community.* New York:
Teachers College Press.
Brookfield, S. (1986). *Understanding and facilitating
adult learning.* San Francisco :
Jossey-Bass.
Brookfield, S. (1987). *Developing critical thinkers:
Challenging adults to explore alternative
ways of thinking and acting.* San
Francisco: Jossey-Bass.
Brookfield, S. (1990). *The Skillful Teacher.*
San-Francisco: Jossey-Bass,
Brooks, A.K. (2000). Transformation. In Hayes,
E. & Flannery, D. (Eds.), *Women as
learners: The significance of
gender in adult learning* (pp. 139-154). San
Francisco, CA: Jossey-Bass.
Brown, J. (1997). Working toward freedom from
violence: The process of change in
battered women. *Violence against
Women*, 3(1), 5-26.
Chang, H. (2006). Autoethnography: Raising
cultural consciousness of self and others.
*Methodological Developments in
Ethnography, Studies in Educational
Ethnography*, 12,207-212.
Coad, Sue. (2006). *Education for Sustainable
Development – the South Australian
Initiative.* A paper presented in 10th
APEID International Conference Bangkok,
December, 2006.
Coombes, Phylida (2006) "Form the Margins to
the Center : The Power of Transformative
Learning in Australia", *Teaching and
Teacher Education : An International
Journal of Research and Studies*. Vol.
22 No. 77 2006, pp. 759 -765.

- Cranton, P. (1992). *Working with Adult Learners*. Toronto ; Ontario : Wall & Emerson.
- Cranton, P. (1997). *Transformative Learning in Action : Insights from Practice*. **New Directions for Adult and Continuing Education**. No. 74 San Francis ; o. CA : Jossey – Bass.
- Cranton, P. (2000). Individual differences and transformative learning. In J. Mezirow and Associates (Ed.), **Learning as transformation**. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Cranton, P. (2002). Teaching for Transformation in J. M. Ross-Gordon (ed.) **New Directions for Adult and continuing Education**. No. 93 Contemporary viewpoints on teaching adult effectively. San Francisco, CA :Jossey – Bass.
- Cranton, P. & King, P. (2003). Transformative learning as a professional development goal. **New Perspectives on Designing and Implementing Professional Development of Teachers of Adults**, 98 (Summer), 31-37.
- Cranton, P. (2006a). Musings and reflections on the meaning, context, and process of transformative learning. A dialogue between John M. Dirkx and Jack Mezirow, **Journal of Transformative Education**, 2006, 4(2), 123-139.
- Cranton, P. (2006b). Fostering authentic relationships in the transformative classroom. **New Directions for Adult and Continuing Education**, 109(Spring), 5-13.
- Cranton, P. (2006c). *Understanding and promoting Transformative Learning : A Guide for Educators of Adults*. 2nd ed. San Francisco ; CA : Jossey – Bass.
- Cranton, P. & Wright, B. (2008). The transformative educator as learning companion. **Journal of Transformative Education**, 6(1), 33-47.
- ECCV. (2013). *ECCV Policy Research Paper “ Women Surviving Violence: Cultural Competence in Critical Services”*. Victoria, Australia: Ethnic Communities’ Council of Victoria Inc.
- Ettling, D. (2006). Ethical demands of transformative learning. **New Directions for Adult and Continuing Education**, 109 (Spring), 59-67.
- Freire, P. (1970). *Peadagogy of the Oppressed*. New York : Harper & Herder.
- Freire, P. (1972) *Cultural Action for Freedom*. Harmondsworth: Penguin
- Freire, P. (1973). *Education for critical consciousness*. New York: Seabury Press.
- Holly, M. (1989). *Writing to grow*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Inglis, T. (1997) ‘Empowerment and emancipation’ **Adult Education Quarterly** 48 (1) 3 - 14
- Inglis, T. (1998) ‘A critical realist approach to emancipation: a response to Mezirow’ **Adult Education Quarterly** 49 (1) 72 – 76
- Johnson-Bailey, J., & Alfred, M. V. (2006). Transformational teaching and the practices of black women adult educators. **New Directions for Adult and Continuing Education**, 109(Spring), 49-58.
- Kumi-Yeboah, Alex. (2010). Examining Activities

- that Promote Transformative Learning of Black African International Adult Learners in an American University. *International Forum of Teaching and Studies*. Marietta : 2010. Vol. 6, Iss. 2; pg. 13, 10 pgs
- Loughlin, K. A. (1993). *Women's Perceptions of Transformative Learning Experiences within Consciousness-Raising*. San Francisco, CA: Mellen Research University Press.
- Love, Katie Lynn. (2009). An emancipatory study with African-American women in predominantly White nursing schools. Paper AAI3360697. ETD Collection for University of Connecticut.
- Mandell, A., & Herman, L. (2007). The study and transformation of experience. *Journal of Transformative Education*, 5(4), 339-353.
- McClary, S. A. (1990). Stress, Coping, and Adult Education. In Rossman, M. H. and Rossman, M. E. Eds. *Applying Adult Development Strategies. New Directions for Adult and Continuing Education*. No. 45. Spring 1990. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Merwe, Marietjie and Albertyn, Ruth M. (2008) Transformation through training: application of emancipatory methods in a housing education programme for rural women in South Africa. สืบค้นจาก <http://cdj.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/bsp001v1>. เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2555.
- Mezirow, J. (1981). A Critical Theory of Adult learning and education *Adult Education* (32) 3-24.
- Mezirow, J. & Associates. (1990). *Fostering critical reflection in adulthood; A guide to transformative and emancipatory learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (1994). Understanding Transformation Theory. *Adult Education Quarterly*. Vol. 44.
- Mezirow, J. (1997). Transformative Learning : Theory to Practice in Transformative learning in Action : Insights from Practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*. No. 74 Edited by P. Cranton pp. 5-12, San Francisco, CA :Jossey – Bass.
- Mezirow, J. (1998) On critical reflection. *Adult Education Quarterly*, 48(3), 185-198.
- Mezirow, J. & Associates. (2000a). *Learning as transformation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (2000b). Learning to Think Like an Adult: Core Concepts of Transformation Theory. In *Learning as Transformation. Critical Perspectives on a Theory in Progress*. Edited by Mezirow Jack et al. San Francisco: Jossey-Bass Publishers
- Mezirow, J. (2003a). Changing Perspective: Theory and Practice of Transformative Learning. In *Adult Development in Post-Industrial Society and Working Life*. Edited by Hagström Tom. Stockholm: Department of Education, Stockholm University.
- Mezirow, J. (2003b). Transformative learning as discourse. *Journal of transformative*

- learning, 1(1), 58-63.
- Mezirow, J. (2006) An overview of transformative learning. In P. Sutherland & J. Crowther (Eds), **Lifelong learning: Concepts and contexts**. New York, Routledge (pp. 24-38).
- National Institute of Public Cooperation and Child Development, India. (2009). **Research Abstracts on Women's Empowerment 1998 – 2008**. New Delhi: Documentation Centre for Women and Children.
- Nitiri, Daphne W. and Stewart, Merry. (2009) Transformative Learning Intervention: Effect on Functional Health Literacy and Diabetes Knowledge in Older African Americans. **Gerontology & Geriatrics Education**, Volume 30, Issue 2 April 2009, pages 100 – 113
- O'Sullivan, E. (1999). **Transformative learning: Educational vision for the 21st century**. London: Zed Books.
- O'Sullivan, E. (2003). Bringing a perspective of transformative learning to globalize consumption. **Internadional Journal of Consumer Studies**.27(4) 2003. pp. 326-330.
- O'Sullivan, E. (2008). Finding our way in the great work. **Journal of Transformative Education**, 6(1), 27-32.
- Peters, H. (2006). Using critical discourse analysis to illuminate power. In P. Andersson & J. Harris, (Eds.). **Re-theorising the recognition of prior learning** (pp. 163-182). Leicester, UK: NIACE.
- Riegel, K. F. (1975). Adult life crises: A dialectical interpretation of development. In N. Datan & L. H. Ginsberg (Eds.), **Lifespan developmental psychology** (pp. 99-127). New York: Academic Press.
- Salonen, Santtu (2008) The Characteristics of the Intimate Batterer and Violence in Sunnari, Vappu et al. (Editor).
- (2008) **The multidisciplinary conference From Violence to Caring. Gendered and Sexualized Violence as the Challenge on the Life-span**. Women's and Gender Studies, Department of Educational Sciences and Teacher Education, University of Oulu.
- Southern, N. L. (2007). Mentoring for transformative learning: The importance of relationship in creating learning communities of care. **Journal of Transformative Education**, 5(4), 329-338.
- Taylor, E.W. (1998) **The Theory and Practice of Transformative Learning: A Critical Review**. Columbus, Ohio: H E R I C Clearinghouse on Adult, Career, & Vocational Education (Information Series No. 374).
- Taylor, E.W. (ed.) (2006) **Teaching for Change : Fostering Transformative Learning in the Classroom: New Directions for Adult and Continuing Education**. No. 109 CA: Jossey – Bass.
- Taylor, E.W. (2007). An update of transformative learning theory: A critical review of the empirical research (1999-2005). **International Journal of Lifelong Education**, 26(2), 173-191.

- Taylor, E.W. (2008). Transformative learning theory. **New Directions for Adult and Continuing Education**, 119(Fall), 5-15.
- Tisdell, E. (1993) 'Feminism and adult learning: power, pedagogy and praxis' **New Directions for Adult and Continuing Education**, 57, pp. 91 - 103
- Tisdell, E. J. (2000). Feminist pedagogies in Hayes E. & Fanney D. **Women as learners : The significance of gender in adult learning**. San Francisco :Jossey Bass.
- United Nations General Assembly. (2006). **In-depth study on all forms of violence against women: Report of the Secretary-General**. Geneva: United Nations.
- White, Linda Lou (2001). **Hope in Process: A Qualitative Study of Victim Offender Mediation/Dialogue in Texas**. Ph.D. dissertation, Office of Graduate Studies, Texas A&M University.
- WHO.(2007) **Life Skills Education for Health and Development**. Geneva: WHO.
- Willink, Kate; Williams, Chris; Nelson, Lindsay. (2006). **Using the electronic portfolio to track transformation in student perspectives on diversity in the classroom setting**. The Proceeding of Ninety-Second Annual Convention of the national Communication Association on Creating Sites for Connection and Action. November 16 - 19, 2006. San Antonio, Texas.